

Yritystuen määritelmä ja tukien toimivuuden määrittäminen

Tuomas Kosonen

TEM Yritystuen sidosryhmä 26.9.2019

Yritystuet

- ▶ Kaikilla kehittyneillä mailla on käytössään mittava määrä erilaisia yritystukia
  - ▶ Niillä pyritään auttamaan yritysten tuottavuuden tai työllisyyden kasvua ja ohjata talouden toimintaa haluttuun suuntaan yleisesti
  - ▶ Yritystukien perusteluihin ei lukeudu yritysten voittojen kasvattaminen, mitä ne kuitenkin myös saattavat tehdä
  - ▶ Suomessa yritystukiin on suhtauduttu kriittisesti julkisessa keskustelussa ja hallitusohjelmaa myöten
- ▶ Päästäänkö yritystuille asetettuihin tavoitteihin on haastavaa arvioida
- ▶ Yritystukia ajatellaan olevan suoria yritystukia ja epäsuoria verotukia
  - ▶ Ensimmäinen selkeästi määritelty suorana tukena, toisen määrittely tarkasti voi olla haastavaa

Yritystukien määritelmä: suorat tuet

- ▶ Yleisesti ottaen yritystuki määritellään niin, että katsotaan normaalisäädökset, joista poikkeamat ovat yritystukia (tai sanktioita)
- ▶ Suorat yritystuet ovat yrityksille annettavaa rahallista tukea
- ▶ Tavoitteita: edistää tuottavuutta, investointeja, ohjalla tuotantorakennetta tai alueellista aktiviteettia
- ▶ EU säädökset rajoittavat, mitä suoraa yritystukia Suomi voi käyttää
- ▶ Kategoriat joita tuetaan:
  - ▶ Energia ja ympäristö, maatalous, tuotekehitys, työllisyys, toimialat, yritystoiminta, alueet
  - ▶ Esim. TEKES rahoitus, uusiutuvan energian tuotantotuki, palkkatuki
- ▶ Suorat yritystuet vuonna 2017 olivat 483 miljoonaa (SVT)
  - ▶ Voittopuolisesti suurempiin yrityksiin sekä palvelualoille ja teollisuuteen

Yritystukien määritelmä: verotuet

- ▶ Verotuet ovat enemmän tai vähemmän epäsuoria yritystukia, joissa yritykset hyötyvät poikkeamasta normaalista verotuksesta
- ▶ **Verojuridinen näkökulma:** Kaikki poikkeamat normaaleista verosäännöistä, missä poikkeama kohdistuu vain tiettyihin yrityksiin tai aloihin ja jotka hyödyttävät yritystä
  - ▶ Tässä kuitenkin joudutaan myös rajanvetotilanteisiin, mikä epäsuorasti hyödyttää yrityksiä?
  - ▶ Esimerkiksi alennetut alv kannat (EU ja Saksa laskevat verotuiksi), työkoneiden kevyen polttoaineen alempi valmistevero, teollisuuden ja kasvihuoneiden alempi sähkövero
- ▶ VM (2018) arvioi, että verotukia on yhteensä 28,5 mrd euroa, mutta tässä suuria eriä sellaisia jotka eivät välttämättä suoraan kohdistu yrityksiin, kuten työtulovähennys
  - ▶ alv yli 3 mrd. josta alennetut alv 2,9 mrd. euroa
  - ▶ Energiaan liittyviä valmisteveroja yrityksille: noin 1,5 mrd euroa

Yritystukien määritelmä: verotuet

- ▶ **Taloustieteellinen näkökulma:** Valtiot asettavat eri veroparametreja ja poikkeuksia niihin huomioiden eri verotuksen vaikutukset ja tavoitteet
  - ▶ Optimaalinen verotus ottaa huomioon esim käyttäytymisvaikutukset, ja jos ne ovat suuria, ohjenuora on alentaa veroa ja päinvastoin
- ▶ Alennetut arvonlisäverokannat perustellaan usein niin, että niillä tuetaan jonkin alan työllisyyttä, kulutuksen kasvua ja siten talouskasvua tai vähennetään harmaata taloutta
  - ▶ Tosin vaikuttavuusarviot usein osoittavat että näihin tavoitteisiin harvoin päästään
- ▶ Erityisesti valmisteverojen kohdalla tulisi myös harkita hyvin seikkaperäisten verosääntöjen aiheuttamia hallinnollisia kustannuksia yrityksille

Vaikuttavuus

- ▶ Vaikuttavuusarvioinnin näkökulmasta ei kuitenkaan ole keskeistä mitä määritelmää käytetään: yritystuen tulisi täyttää samat kriteerit kuin verosääntöjen eli niiden pitäisi päästä tavoitteisiin aiheuttamatta liikaa kustannuksia
- ▶ Jos verojuridisesti alennettu alv kanta on verotukea, sillä tavoitellaan esim työllisyysvaikutuksia ja kustannuksena on menetetty verotulo
- ▶ Taloustieteellisesti katsotaan paljonko eri arvonlisäveroasteet vaikuttavat tuotteiden kulutukseen ja sitä kautta työllisyyteen, jos nämä vaikutukset suuria päädytään siihen että vero tulisi olla alhainen
- ▶ Eli päädytään suunnilleen samaan lopputulokseen

Vaikuttavuus

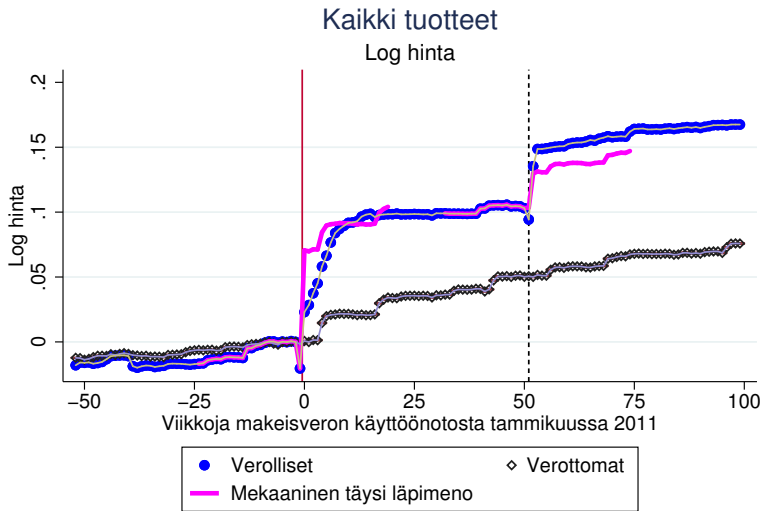
- ▶ Suorien yritystukien vaikuttavuudessa pitäisi arvioida nimenomaan täyttyykö niille asetettu tavoite ja toisaalta ilmeneekö haitallisia käyttäytymisvaikutuksia
  - ▶ Tavoite voi olla tuottavuuden tai työllisyyden lisääminen tai innovointitoiminta
  - ▶ Toteutuisiko investointi tuotekehitykseen tuesta riippumatta? Usein näin on.
  - ▶ Vaikka ohjattiin tuotantoa ja investointeja aidosti, paransiko se yritysten tuottavuutta? Evidenssi vähäistä eikä osoita positiivisia vaikutuksia
  - ▶ Parantaako palkkatuki työllisyyttä myös sen jälkeen kun palkkatuki on käytetty? Arvioiden mukaan positiivinen vaikutus, mutta pieni
- ▶ Suoria yritystukia, erityisesti T&K- ja investointitukien vaikuttavuutta on arvioitu jonkin verran maailmalla
  - ▶ Tulokset melko hajanaisia ja usein skeptisiä suurille hyödyille
  - ▶ Erityisesti pienet yritykset voidaan ajatella olevan luottorajoitteisia, jolloin tuilla voi olla suurikin merkitys

Vaikuttavuus

- ▶ Verotukien vaikuttavuuden arvioinnissa voi hyödyntää tutkimuksia verotuksen vaikutuksista, joita arvonlisäverossa on useita
  - ▶ Kosonen (2015), Harju, Kosonen ja Skans (2018), Benzarti, Carloni, Harju ja Kosonen (2019) sekä makeisverosta Kosonen ja Savolainen (2019)
- ▶ Tarkastellaan veron muutoksia ja etsitään muutoksen alaisille tuotteille verrokkiryhmiä
  - ▶ Seuraamalla näiden ryhmien hintojen ja kulutuksen kehitystä yli ajan nähdään oliko veronmuutoksella vaikutusta

Makeisvero

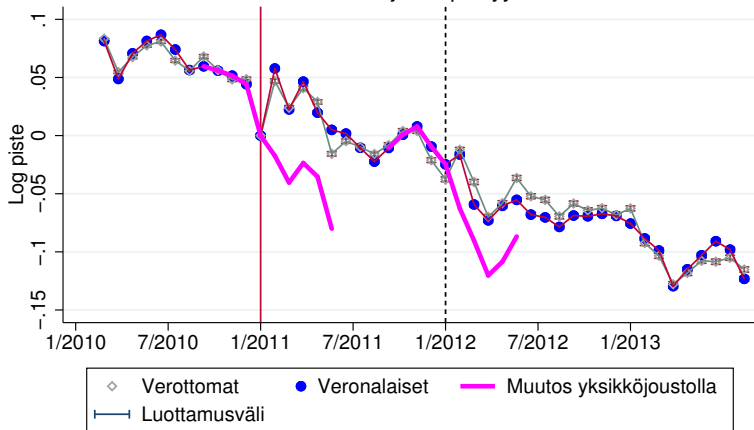

1. pystyviiva: makeisveron käyttöönotto. 2. pystyviiva: veron korotus.

Makeisvero

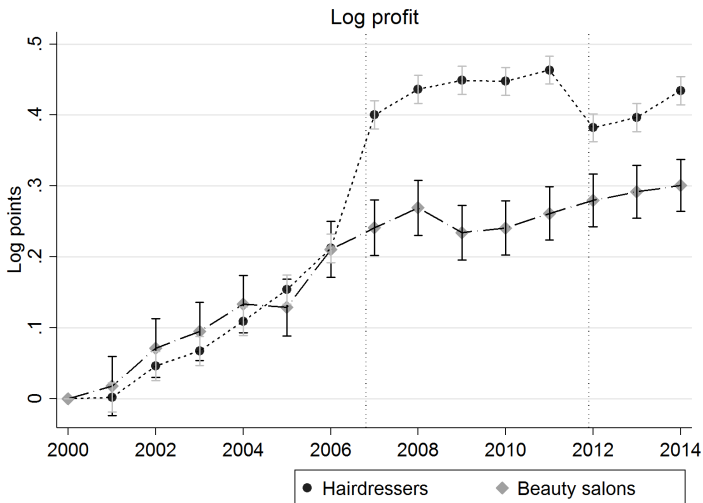
Myynti, kaikki kiinteät tuotteet

Sesonkikorjattu kpl myynti

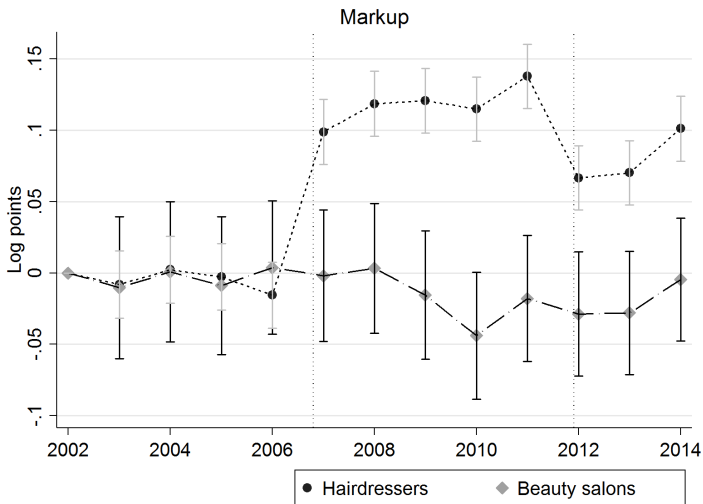

1. pystyviiva: makeisveron käyttöönotto 1.1.2011.
2. pystyviiva: makeisveron nosto 1.1.2012.

Hiusalan alennettu alv

Hiusalan alennettu alv

Yhteenveto

- ▶ Yritystuilla viitataan yrityksiä tavalla tai toisella tukeviin poikkeamiin normaalisäännöistä
  - ▶ Suorat yritystuet tai epäsuorat verotuet
- ▶ Verotukien kanssa rajanveto liittyy siihen minkä voi nähdä normaali verosäännöistä poikkeavana ja yrityksiä tukevana
- ▶ Vaikuttavuutta vaikea arvioida
  - ▶ Erityisesti pienille yrityksille tuotekehitys ja investointituet voivat olla tärkeitä, ja voi arvioida esim telakkatukien auttavan työllisyyttä
  - ▶ Palkkatuen pidemmän aikavälin vaikutukset voivat olla pienet, mutta jos työllistytävä ryhmä nähdään erittäin tärkeänä, voi se silti olla perusteltu
- ▶ Tapauksissa joissa verotukia on pystytty arvioimaan, on niiden positiivinen vaikutus arvioitu vaatimattomaksi